

Bežná cestná kontrola a preventívno-bezpečnostná prehliadka***Routine Road Inspection and Preventive Safety Inspection*****JUDr. Tomáš Zábrenszki****Univerzita Mateja Bela, Právnická fakulta, Katedra trestného práva,
kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín****Anotácia**

Súčasťou činnosti policajtov je výkon služobnej činnosti a služobných zákrokov. Policajti pri výkone služobnej činnosti a služobných zákrokov musia konať v medziach príslušných právnych predpisov. V praxi sa však stáva, že policajti vykonávajú služobné zákroky, ktoré nemusia byť v súlade so zákonom. Najčastejším nezákonným služobným zákrokom môže byť „preventívno-bezpečnostná prehliadka“. Taktiež výkon tzv. „bežnej cestnej kontroly“ sa môže javiť ako nezákonný. Takéto úkony policajtov nie sú v žiadnom právnom predpise explicitne vymedzené a subsumujú sa pod služobný zákrok alebo pod služobnú činnosť. Môžu však policajti vykonávať takéto služobné zákroky a služobné činnosti keď nedošlo k spáchaniu trestného činu alebo priestupku alebo keď ani nie je dôvodné podozrenie na ich spáchanie?

Annotation

Part of the activity of police officers is the performance of official activities and official interventions. Police officers must act within the limits of the relevant legal regulations when performing official activities and official interventions. In practice, however, police officers carry out official interventions that may not be in accordance with the law. The most common illegal intervention can be a „preventive safety inspection“. Also, the performance of the so-called „routine road inspection“ may appear to be illegal. Such acts of police officers are not explicitly defined in any legal regulation and are subsumed under official action or official activity. However, can police officers carry out such official interventions and activities when no crime or misdemeanour has been committed or when there is no reasonable suspicion of their commission?

Kľúčové slová

Služobný zákrok, preventívno-bezpečnostná prehliadka, bežná cestná kontrola, polícia SR, zákon o Policajnom zbore, Trestný poriadok

Keywords

Official Intervention, Routine Road Inspection, Preventive Safety Inspection, Slovak Police Force, Act on Police Force, Criminal Procedure Code

Úvod

V týchto nasledujúcich pár riadkoch sa pozrieme na skutočnosti, či policajti pri výkone svojej činnosti sa môžu dopúšťať nezákonných zásahov. Podľa § 9 ods. 1 zákona o Policajnom zbore je policajt v službe

povinný v medziach tohto zákona vykonať služobný zákrok, ak je páchaný trestný čin alebo priestupok alebo je dôvodné podozrenie z ich páchania. Zároveň podľa § 8 a nasl. ustanovení je jednou z povinností policajta vykonávať služobnú činnosť.

Čo však v prípadoch kedy nedochádza k páchaniu trestného činu alebo priestupku a nie je ani dôvodné podozrenie? Dôvodné podozrenie je pojmom, ktorý môže byť mnohokrát vykladaný nesprávne.

V prípade úkonov resp. služobných zákrokov vykonávaných policajtmi treba brať do úvahy najmä dva právne predpisy. Prvým je zák. č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o Policajnom zbore“) a druhým zák. č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“). Tieto dva právne predpisy sú vo vzájomnom vzťahu *lex generalis* a *lex specialis*. V jednoduchosti, čo neupravuje jeden predpis, tak sa postupuje podľa druhého. V praxi to znamená, že policajt nepostupuje len v zmysle zákona o Policajnom zbore, ale pri niektorých úkonoch je povinný rešpektovať postup upravený v Trestnom poriadku, a to najmä vo vzťahu k podozreniu zo spáchania trestného činu resp. ak bol spáchaný trestný čin.

Ak sa jedná o výkon služobnej činnosti, v takom prípade musí policajt dbať na skutočnosť, aby pri výkone tejto činnosti nedochádzalo k bezdôvodnej ujme a zásah do práv a slobôd danej osoby neprekročil mieru nevyhnutnú na dosiahnutie účelu služobnej činnosti policajta

V podmienkach Slovenskej republiky sa ujali v tomto kontexte dva „inštitúty“, ktoré však nemusia mať úplnú oporu v príslušných právnych predpisoch. Jedným z týchto „inštitútov“ je tzv. „preventívno-bezpečnostná prehliadka“, ktorý sa najčastejšie vykonáva v súvislosti s podozrením zo páchania trestného činu neoprávneného prechovávaného omamných alebo psychotropných látok podľa § 171 a nasl. ustanovení Trestného zákona.

Druhým populárnym „inštitútom“ je tzv. „bežná cestná kontrola“. Tento úkon je vykonávaný policajtmi takmer každodenne. Pri „bežnej cestnej kontrole“ však postup policajtov nemusí byť v súlade s príslušnými právnymi predpismi a niekedy to môže byť až účelové konanie policajtov, kedy sa snažia za každú cenu nájsť nejakú nezrovnalosť na motorovom vozidle alebo v jeho dokumentácii, aby následne mohli uložiť pokutu aj keď sa vodič pred samotným zastavením motorového vozidla policajtmi nedopustil žiadneho priestupku a nebolo ani dôvodné podozrenie na jeho spáchanie.

Vykonávanie vyššie uvedených zásahov policajtov však nemusia byť úplne v súlade s príslušnými právnymi predpismi. V tomto článku poukážeme jednak na výklad týchto dvoch úkonov resp. služobných zákrokov a služobných činností ako aj poskytneme výklad pojmu dôvodné podozrenie.

Služobná činnosť policajta v skratke

Služobnú činnosť policajta nájdeme upravenú v § 8 a nasl. ustanoveniach zákona o Policajnom zbore. Policajt má pri vykonávaní služobného zákroku dbať na to, aby touto činnosťou nedochádzalo k bezdôvodnej ujme a zároveň sa má sledovať dosiahnutie účelu v rámci výkonu takejto činnosti.

Povinnosťou policajta, ktorá je explicitne vyjadrená v § 8 ods. 2 zákona o Policajnom zbore, je pri zásahu do práv a slobôd jednotlivca aj poučovací povinnosť t. j. policajt je povinný poučiť danú osobu o jej právach.

Pri výkone služobnej činnosti musí policajt dbať na to, že prípadný zásah do práv a slobôd druhých osôb neprekročí mieru nevyhnutnú na dosiahnutie účelu sledovaného jeho služobnou činnosťou. Pri vykonávaní služobnej činnosti je povinnosťou policajta dodržiavať etický kódex policajta, ktorý vydá minister. V zákone o Policajnom zbore sú vymedzené všeobecné povinnosti policajta pri vykonávaní služobnej činnosti. Policajt je predstaviteľom štátu, preto je povinný správať sa tomu primeraným spôsobom. Dbať na česť vážnosť a dôstojnosť osoby musí nielen v takom rozsahu, aby sa nedopustil trestného činu, prípadne priestupku ale tak, aby jej česť vážnosť a dôstojnosť nijakým spôsobom neutrpla. To však neznamená, že policajt nemôže vykonávať úkony a zákroky, ktoré mu zákon umožňuje vykonávať. Služobnú činnosť je policajt povinný vykonávať takým spôsobom, aby tým neutrpla ani jeho česť, vážnosť a dôstojnosť^[1].

V kontexte bežnej cestnej kontroly je bližší postup policajta na výkon tejto služobnej činnosti upravený interným nariadením zverejneným vo vestníku Prezídia Policajného zboru.

Služobný zákrok policajta v skratke

V zmysle § 9 ods. 1 zákona o Policajnom zbore je povinnosťou policajta v službe vykonať služobný zákrok, ak je páchaný trestný čin alebo priestupok alebo je dôvodné podozrenie z ich páchania v medziach. Takýto služobný zákrok musí byť vykonaný v medziach zákona o Policajnom zbore.

Podľa rozhodnutia Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4 Tdo 92/2016 **nie je každou činnosťou policajta, ktorú vykonáva podľa zákona o Policajnom zbore, výkonom služobného zákroku, ale služobným zákrokom sú tie činnosti policajta, ktorými bezprostredne zasahuje do základných práv a slobôd.**

Vzhľadom na vykonanie služobného zákroku policajta je potrebné vziať do úvahy vyššie uvedené rozhodnutie Najvyššieho súdu SR. Policajt pri výkone svojej činnosti vykonáva služobný zákrok, ktorým zasahuje do základných práv a slobôd. Pokiaľ sa teda bude jednať o výkon služobného zákroku policajtom, je na mieste konštatovanie, že služobný zákrok musí byť vykonaný v súlade so zákonom o Policajnom zbore príp. v súlade s Trestným poriadkom. To znamená, že akékoľvek „preventívne“ dôvody vedúce k vykonaniu služobného zákroku môžu byť považované za nezákonné. Nie je prípustné, aby policajt postupoval z tzv. preventívnych dôvodov.

Podľa rozhodnutia Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5 To 21/2010 môžeme poukázať na stanovisko súdu vo veciach zásahu do práv a slobôd jednotlivca policajtom. V tomto rozhodnutí sa uvádza, že „*policajt nemôže vykonať kedykoľvek služobný zákrok. Nie je ani ponechané na voľnej úvahe, či služobný zákrok môže, alebo nemusí vykonať.*“

Aby išlo o služobný zákrok policajta, takéto konanie musí kumulatívne spĺňať nasledujúce tri znaky:

- postup policajta musí byť v súlade so zákonom,
- odvracanie priameho nebezpečenstva alebo prekonávanie protiprávneho konania policajtom,
- existencia porušenia verejného poriadku alebo ochrany života, zdravia, osobnej slobody a bezpečnosti osôb alebo ochrany majetku^[2].

Ak policajt vykonáva činnosť, ktorá nesie znaky služobného zákroku, je to činnosť legítimná a zákon garantuje policajtovi ochranu. Policajt však nebude požívať ochranu, ak vykonal činnosť, ktorú policajt

považuje za služobný zákrok, zároveň však niektorý z vyššie uvedených znakov služobného zákroku nebol naplnený. Činnosť policajta, pri ktorej absentuje naplnenie čo i len jedného z vyššie uvedených znakov nebude možné považovať za služobný zákrok^[3].

Dôvodom na vykonanie služobného zákroku je najmä porušenie zákonom chráneného záujmu, alebo jeho ohrozenie, respektíve narušenie verejného poriadku. Je nevyhnutná existencia časovej súvislosti pri výkone služobného zákroku a protiprávneho konania. V prípade, ak by takáto súvislosť neexistovala, pominuli by dôvody na vykonanie služobného zákroku, nepominie však dôvod k postihu osoby za jej predchádzajúce protiprávne konanie, či už pôjde o trestný čin alebo priestupok. Hlavný cieľ služobných zákrokov policajtmi je najmä zabránenie, respektíve prekazenie páchania trestného činu, priestupku, zamedzenie narušovania verejného poriadku, zadržanie páchatelia a pod^[4].

Keď už však dôjde k vykonaniu služobného zákroku policajtom (či je to už oprávnené alebo nie), v takom prípade by sa policajt nemal dopúšťať obchádzania Trestného poriadku, ak je dôvodné podozrenie z trestného činu. Takýto postup by bol *contra legem* a dôkaz získaný týmto postupom by bol ničotným a nepoužiteľným. Jedine by sa dal použiť proti policajtovi, ktorý nezákonným spôsobom takýto dôkaz zabezpečil^[5].

Definícia dôvodného podozrenia

Či už sa jedná o zastavenie alebo prehliadku motorového vozidla alebo vyvrátenia vačkov, vyloženia obsahu batohu, kabelky a pod. tak na takéto úkony musí mať policajt dôvodné podozrenie. K dôvodnému podozreniu môžeme uviesť rozhodnutie Generálnej prokuratúry SR sp. zn. IV Pz 127/11, v ktorom sa konštatuje, že **„nestačí všeobecné, nekonkrétne podozrenie, či prevenčný dôvod, naopak podozrenie musí mať kvalifikovaný rozmer vyplývajúci z objektívne preukázaných skutočností.“**

V uvedenom rozhodnutí sa taktiež uvádza, že **„ak sa osoba zdala policajtom podozrivou majú povinnosť ju najskôr poučiť o jej právach a to najmä o práve, že k priznania sa zo spáchania priestupku, či trestného činu ju nemožno nútiť. Zákaz donútenia k priznaniu totiž nezahŕňa len právo vypovedať (právo mlčať), ale aj právo neprispieť žiadnym aktívnym spôsobom, či už priamo alebo nepriamo, k svojmu obvineniu.“**

Okrem Generálnej prokuratúry SR môžeme nájsť vymedzenie dôvodného podozrenia aj v rozhodovacej praxi Európskeho súdu pre ľudské práva. V rozhodnutí ESĽP vo veci Fox, Campbell a Hartley proti Veľkej Británii z roku 1990 vymedzuje ESĽP **dôvodné podozrenie ako existenciu takých faktov a informácií, ktoré sú spôsobilé presvedčiť aj objektívneho pozorovateľa.**

K uvedenej problematike môžeme uviesť názor doktora Ružarovského, advokáta, ktorý uvádza, že **„policajt by tiež mal identifikovať vec či osobu, o ktorej má dôvodné podozrenie, že sa nachádza vo vozidle. Prípadne ho žiadajte, aby ju identifikoval, ak by to neurobil sám. Je totiž absurdné, aby mal dôvodné podozrenie o prítomnosti veci alebo osoby vo vozidle, keď sám nevie o akú vec či osobu by vôbec malo ísť“**^[6].

Dôvodné podozrenie sa teda nemá zakladať na subjektívnom úsudku policajta, ale na základe relevantných skutočností, ktoré sú schopné presvedčiť aj nezaujatú osobu, že môže dochádzať k páchaniu trestného činu alebo priestupku. K dôvodnému podozreniu musia viesť objektívne

skutočnosti vychádzajúce z konkrétnych základov. Je neprípustné, aby sa dôvodné podozrenie zakladalo len na subjektívnom úsudku alebo bolo pod dôvodné podozrenie subsumovaný akýsi „prevenčný“ dôvod, na základe ktorého potom dôjde napr. k prehliadke osôb, vecí, motorového vozidla a podobne.

Bežná cestná kontrola

Bežná cestná kontrola by sa mala vykonávať v súlade s ust. § 23 zákona o Policajnom zbore. Tento úkon je v zákone označený ako oprávnenie na zastavovanie a prehliadku dopravného prostriedku. Takýto úkon policajta je však otázný z hľadiska či sa jedná o služobnú činnosť alebo služobný zákrok. V prípade, ak by sa jednalo o služobný zákrok, tak môžeme tvrdiť, že bez dôvodného podozrenia nemôže policajt takýto úkon vykonať. V tomto prípade sa však nejedná o služobný zákrok ako to označujú niektorí právnici^[7], ale pri zastavovaní motorového vozidla pri bežnej cestnej kontrole pôjde o služobnú činnosť.

Zastávame však názor, že aj keď sa jedná o služobnú činnosť a nie služobný zákrok, že účelom zákona č. 8/2009 Z. z. o cestnej premávke v znení neskorších predpisov by mal byť dohľad nad bezpečnosťou a plynulosťou cestnej premávky a nie náhodné zastavovanie vozidiel a vykonávanie hĺbkových kontrol, ktoré už nemusia byť v súlade so zákonom.

Výkon bežnej cestnej kontroly nájdeme detailnejšie upravený v Nariadení Prezídia Policajného zboru o vykonávaní dohľadu nad bezpečnosťou a plynulosťou cestnej premávky, v konaní o dopravných nehodách a dopravno-inžinierskej činnosti vydaného vo Vestníku Prezídia Policajného zboru dňa 31. mája 2018 v znení neskorších predpisov (ďalej len „Nariadenie“).

V článku 5 ods. 2 Nariadenia sa uvádza, že *„pri základnej kontrole policajt zastavuje a kontroluje prevažne tie vozidlá, pri ktorých je podozrenie, že ich vodiči, prevádzkovatelia alebo iné osoby nachádzajúce sa vo vozidle, porušili pravidlá cestnej premávky.“*

Podľa vyššie uvedeného sa v textácii tohto odseku nachádza slovo „prevažne“, čo znamená, že policajt pri výkone služobnej činnosti nemusí zastavovať len vozidlá, ktorých vodiči resp. osoby nachádzajúce sa vo vozidle porušili pravidlá cestnej premávky, ale policajt môže zastaviť v samej podstate akékoľvek vozidlo. Na druhej strane by sa však mal brať do úvahy zmysel a účel každého predpisu, čiže tzv. teleologický výklad^[8] a teda sme názoru, že by malo dochádzať primárne k zastavovaniu vozidiel, ktoré porušujú pravidlá cestnej premávky resp. je aspoň dôvodné podozrenie na páchanie priestupku resp. trestného činu.

Nariadenie tiež pozná pojem „osobitná kontrola“. Osobitnou kontrolou sa rozumejú verejnosti dobre známe policajné akcie, ktoré sú najčastejšie zamerané na kontrolu požívania alkoholických nápojov a následného vedenia motorového vozidla. V článku 7 ods. 1 je tento druh kontroly definovaný ako špecifický druh činnosti na úseku dohľadu, ktorou sa zabezpečuje kontrola dodržiavania konkrétnych a vopred určených pravidiel cestnej premávky. Podľa článku 7 ods. 2 Nariadenia osobitnú kontrolu musí vyhlásiť prezident Policajného zboru, viceprezident Policajného zboru alebo nimi poverená osoba v prípade celoslovenskej kontroly. Ak sa má vyhlásiť osobitná kontrola pre konkrétny kraj alebo okres, tak v tom prípade takúto kontrolu vyhlasuje riaditeľ krajského riaditeľstva alebo riaditeľ okresného riaditeľstva príp. nimi poverená osoba. Ako už aj samotné Nariadenie uvádza, malo by sa jednať

o vopred stanovený rozsah kontroly a teda by nemalo dochádzať k neprimeraným zásahom zo strany policajtov pri výkone takýchto kontrol.

K vyššie uvedenému uvádzame rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1 Tdo 13/2011, v ktorom sa konštatuje, že „**v demokratickej spoločnosti polícia nemôže svojvoľne zastavovať vozidlá či peších občanov.**“ V kontexte tohto rozhodnutia môžeme tvrdiť, že by nemalo dochádzať k náhodnému zastavovaniu motorových vozidiel alebo peších občanov a mal by byť nejaký dôvod napr. už spomenutá osobitná kontrola, ktorá je zameraná na vykonávanie dychových skúšok vodičov motorových vozidiel.

Rozsah prehliadky zastaveného dopravného prostriedku

V prípade, ak dôjde k zastaveniu motorového vozidla z dôvodu spáchania priestupku, tak v takom prípade je policajt oprávnený v rámci služobného zákroku riešiť len daný priestupok a nemá oprávnenie do hĺbky kontrolovať technický stav vozidla, podrobiť vodiča dychovej skúške (ak nie je teda dôvodne podozrenie zo spáchania tohto priestupku resp. trestného činu ohrozenia pod vplyvom návykovej látky). Uvedené riešil Najvyšší správny súd ČR vo svojom rozhodnutí sp. zn. 7 As 83/2010. Policajti zastavili vodiča, ktorý počas jazdy telefonoval, ale okrem tohto priestupku skontrolovali vodičovi všetky doklady, podrobili ho dychovej skúške a kontrolovali aj technický stav vozidla a povinnú výbavu. Najvyšší správny súd ČR v súvislosti s týmto prípadom konštatoval, že „*při kontrole stěžovatele v souvislosti s údajným telefonováním za jízdy totiž oba policisté projevili velmi neobvyklou horlivost a důkladnost, aniž by pro to vzhledem k okolnostem vystaly jakékoli zvláštní důvody. Stěžovatel i oba policisté shodně uvádějí, že stěžovatel byl podroben nejen kontrole dokladů a testu, zda není pod vlivem alkoholu, ale byl kontrolován technický stav vozidla a povinná výbava. Podle tvrzení stěžovatele, které svědci nepopřeli, a naopak nstržm. H. v podstatě potvrdil, byl kontrolován výstražný trojúhelník, klíč na kola, lékárnička, reflexní vesta, žárovky, ale i shoda pneumatik s typem předepsaným pro provoz vozidla a stav dezénu rezervního kola, které bylo z tohoto důvodu třeba odmontovat z umístění na spodku vozidla. Z obsahu správního spisu přitom není patrné, že při kontrole vyvstal důvod k podezření, že by některé z kontrolovaných prvků vozidla či jeho povinné vybavy nesplňovaly předepsané náležitosti. Kontrolu provedenou policisty tedy nutno považovat za namátkovou, neopřenou o konkrétní podezření z porušení předpisů a přitom nanejvýš rozsáhlou a důkladnou. Zejména kontrolu rezervy spojenou s nutností ji odmontovat lze vzhledem k absenci podezření, že s rezervou není něco v pořádku, považovat za šikanu stěžovatele.*“

Najvyšší správny súd ČR sa v rozhodnutí sp. zn. 7 As 102/2010 tiež vyjadroval k dôkladnej kontrole motorového vozidla. V rozhodnutí sa uvádza, že aj keď je vodič voči policajtom arogantný, tak to nezakladá dôvod, aby policajti zneužívali svoje oprávnenia ako formu odplaty a aj pri akomkoľvek jednaní vodiča sa majú policajti zachovať chladnokrvne a profesionálne. Najvyšší správny súd ČR v tejto súvislosti uviedol, že „*i v dané věci byla u stěžovatele provedena kontrola vybavení vozidla, přičemž policisté potvrdili, že pro ni nebyl dán žádný zvláštní důvod na straně stěžovatele jako účastníka silničního provozu, a ani např. neprobíhala celostátní akce, v rámci níž by se Policie ČR zaměřila právě na kontrolu povinné vybavy vozidel. Nejvyšší správní soud nevylučuje, že stěžovatel se k policejní hlídce choval arogantně, jak to uvádějí policisté ve svých výpovědích, stejně jako nevylučuje, že to byli naopak policisté, kteří se ke stěžovateli nechovali s dostatečnou profesionalitou. Ať to již bylo jakkoli, je na policistech, aby i v případě, že se setkají s arogantním řidičem, byli při výkonu služby natolik nestranní, objektivní a chladnokrevní, že svých kontrolních oprávnění budou užívat jen a pouze k naplnění*“

vlastního smyslu a účelu kontroly, tedy k ujištění se, zejména v případě podezření či pochybností, že řidič i jeho vozidlo jsou způsobilí k tomu, aby se účastnili silničního provozu. Kontrolních oprávnění tak rozhodně nesmějí zneužívat k odplatě nebo jakémusi „umravňování“ řidiče či k nátlaku na něho, např. za účelem toho, aby raději souhlasil s projednáním přestupku v blokovém řízení. Tyto skutečnosti však nejsou rozhodující pro posouzení skutkového podstaty přestupku, z jehož spáchání byl stěžovatel uznán vinným.“

Keď už však dôjde k prehliadke motorového vozidla, tak je policajt povinný sa riadiť usmernením č. PPZ-UKP-OVK-1102-004/2012 v zmysle ktorého **nesmie policajt postupovať neprimeraným, neúčelným alebo výrazne obmedzujúcim spôsobom. Pri prehliadke môže len vizuálne prezrieť interiér dopravného prostriedku** bez toho, aby otváral a prehliadal batožinu, ktorá sa v ňom nachádza a odkladacie priestory, pričom nesmie ani vykonávať časovo náročnú kontrolu dopravného prostriedku spojenú s rozmontovaním jeho súčastí, teda narušením jeho celistvosti.

V kontexte neoprávneného prechovávanía omamných a psychotropných látok je potrebné spomenúť aj nález Ústavného súdu SR č. k. III. ÚS 561/2021, v ktorom sa konštatuje, že „*ak nadobudne policajt presvedčenie, že je potrebné pretransformovať bežnú dopravnú kontrolu na prehliadku pre účely hľadania drog, takúto možnosť bezpochyby má. Musia však pritom byť dodržané všetky potrebné procesné garancie vrátane poučenia osoby o spôsobe obrany mlčaním.*“ Ústavný súd SR však tiež konštatuje v tomto náleze, že je nevyhnutné, aby mal policajt dôvodné podozrenie, na základe ktorého sa rozhodne takýto úkon vykonať a zároveň je následne povinnosťou policajta postupovať podľa Trestného poriadku a pred samotnou výzvou na vydanie veci má policajt podozrivú osobu poučiť o jej právach a možnosti zákazu sebaobviňovania.

Preventívno-bezpečnostná prehliadka

Podľa § 22 ods. 1 zákona o Policajnom zbore má policajt oprávnenie odňať zbraň. Tento úkon sa zvykne označovať aj ako preventívno-bezpečnostná prehliadka.

Oprávnenie odňať zbraň by sa však nemalo využívať na prehľadávanie osôb za účelom odhaľovania neoprávneného prechovávanía omamných a psychotropných látok. Týmto druhom prehliadky a zaisteniu vecí podľa § 21 ods. 1 zákona o Policajnom zbore vznikajú neprípustné dôkazy, ak výzva policajta nie je ničím podložená, keďže v pri takomto úkone dochádza k zneužitiu oprávnení policajta ako aj k nezákonnému služobnému zákroku.

Doktor Baďo, prokurátor Okresnej prokuratúry Skalica, k uvedenému uvádza, že „*pokiaľ ide o zaistenie vecí podľa § 21 ods. 1 zákona o Policajnom zbore, toto ustanovenie plní funkciu „zabezpečovaciu“, nie „vyhľadávaciu“. Zabezpečiť možno len tú vec, o ktorej má policajt vedomosť. Podľa § 21 ods. 1 zákona o Policajnom zbore nie je možné postupovať, ak sa má zabezpečiť vec, ktorú je potrebné pred jej zabezpečením vyhľadať. Identické platí aj pre vydanie veci podľa § 89 ods. 1 Trestného poriadku a odňatie veci podľa § 91 ods. 1 Trestného poriadku. Postup podľa dvoch naposledy citovaných ustanovení je vylúčený aj tým, že citované úkony trestného konania môže vykonať iba OČTK. Tento dôvod rovnako vylučuje aj osobnú prehliadku podľa § 99 ods. 3 Trestného poriadku, resp. § 102 ods. 4 Tr. poriadku^[9].*“

Nezákonným spôsobom získaný dôkaz sa označuje aj pojmom „plod z otráveného stromu“ t. j. čiže takto zabezpečený dôkaz nie je relevantným pre prípadné trestné konanie. Je potrebné, aby bol zákonný dôvod na vykonanie služobného zákroku a z neho získaného dôkazu.

V tomto kontexte sú zaujímavé aj viaceré rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva napr. rozhodnutie Heaney a McGuinness proti Írsku z roku 2000 alebo Saunders proti Veľkej Británii z roku 1996, v ktorých ESĽP konštatuje, že je zakázané nútiť osobu, aby prispela k svojmu obvineniu, či usvedčeniu teda znamená nielen nútiť podozrivú, či obvinenú osobu k výpovedi a zároveň platí aj **zákaz nútiť takúto osobu k súčinnosti alebo k aktívnemu konaniu, ktoré je potrebné na usvedčenie takejto osoby, teda napríklad ide aj o zákaz nútiť podozrivú osobu, aby vydala, či vyložila veci, ktoré ju môžu spojiť s trestnou činnosťou.**

K uvedenej tzv. „preventívno-bezpečnostnej prehliadke“ sme oslovili Ministerstvo vnútra SR, ktoré nám v liste č. PPZ-OPP1-2023/015111-002 poskytlo nasledujúce stanovisko, že *„príslušníci Policajného zboru nevykonávajú „preventívno-bezpečnostné prehliadky“, pričom pri vykonávaní služobnej činnosti, resp. služobného zákroku sú v zmysle zákona č. 171/1993 oprávnení využiť svoje oprávnenia v medziach tohto zákona. Jedným z týchto oprávnení je oprávnenie príslušníka Policajného zboru presvedčiť sa, či osoba, proti ktorej vykonáva služobný zákrok nemá pri sebe zbraň a ak ju má, odňať ju. Toto oprávnenie využíva najmä pri eskorte predvedenej, zaistenej, zadržanej, zatknutej osobe, resp. pri dodaní osoby do väzby alebo do výkonu trestu osoby, na zaistenie vlastnej osoby.“*

Policajti sú teda oprávnení sa presvedčiť či osoba, voči ktorej policajt vykonáva služobný zákrok, nemá pri sebe zbraň. Toto oprávnenie môžu policajti využiť najmä vo vzťahu k predvedenej, zaistenej, zadržanej alebo zatknutej osobe. Z vyššie uvedených skutočností teda jednoznačne vyplýva, že policajti nemôžu bez dôvodného podozrenia vykonať služobný zákrok, ktorého výsledkom by bolo zadržanie napr. omamných a psychotropných látok. Ničím nepodložená úvaha policajta ho neoprávňuje na vykonanie takéhoto služobného zákroku. V prípade takéhoto zákroku a zadržania potenciálneho dôkazu pre ďalšie konanie by sa jednalo o nezákonne získaný dôkaz, ktorý by následne nebolo možné v prípadnom trestnom konaní použiť.

Napriek tvrdeniu Ministerstva vnútra SR, že „preventívno-bezpečnostná prehliadka“ sa policajtmi nevykonáva, sa s týmto názorom nestotožňujeme.

Nie sú ničím nezvyčajné a neobvyklé napr. razie v podnikoch (napr. bary, diskotéky a pod.) kedy policajti bez akéhokoľvek dôvodného podozrenia prehľadajú návštevníkov takýchto podnikov a následne pri odhalení držby nelegálnych vecí napr. drog sa začne voči danej osobe trestné stíhanie. Okrem takýchto razíí môžeme konštatovať aj náhodné prehliadky osôb, ktoré sa na základe subjektívneho úsudku nepozdávajú policajtom. Takýmito osobami môžu byť napr. osoby, ktoré nosia oblečenie s farbami (červená, žltá a zelená) alebo symbolmi rastafariánov prípadne majú neobvyklý účes tzv. dredy. Rastafariánske náboženstvo je úzko späté s konzumáciou marihuany ako posvätnéj byliny v rámci rôznych obradov a už len čisto táto skutočnosť môže vyvolať v policajtom úsudok, že daná osoba zrejme neoprávnene prechováva marihuanu.

K uvedenému uvádzame aj rozhodnutie NS SR sp. zn. 1 Tdo 13/2011, v ktorom sa konštatuje, že *„rozhodnutím Najvyššieho súdu, sp. zn. 3 Toš 7/2008, došlo k zrušeniu odsudzujúceho rozsudku Špeciálneho súdu, ktorým bol obvinený uznaný vinným z prečinu podplácania podľa § 333 ods. 1, ods.*

2 písm. b/ Tr. zák. na tom skutkovom základe, že po zastavení motorového vozidla, ktorého posádka sa preukázala potrebnými dokladmi, bola posádke vozidla vykonaná bezpečnostná prehliadka a prehliadka vozidla a v ponožke spolujazdca bolo nájdené vrecúško s obsahom neznámej sušenej látky zelenej farby a po oznámení policajta, že spolujazdcovi bude obmedzená osobná sloboda, vodič vozidla policajtovi ponúkol úplatok, aby vec neriešil. Najvyšší súd Slovenskej republiky predmetný rozsudok zrušil, nakoľko Najvyšší súd nezistil žiaden dôvod na vykonanie služobného zákroku (zastavenie vozidla obvineného) a na vykonanie bezpečnostnej prehliadky a prehliadky vozidla, pričom prehliadku osoby podľa § 22 ods. 1 zákona o PZ môže policajt vykonať len ak vykonáva služobný zákrok.“

V uvedenom rozhodnutí sa ďalej uvádza, že „policajt v žiadnom prípade nemôže vykonať bezpečnostnú prehliadku bez vykonávania služobného zákroku, teda len z dôvodu prevencie a tiež nie za účelom pátrania po iných veciach, napr. omamných a psychotropných látkach.“

Do úvahy pripadá prehliadka osoby za účelom zistenia a preverenia či daná osoba u seba nemá zbraň, avšak aj podľa informácie poskytnutej Ministerstvom vnútra SR, sa takáto prehliadka má uskutočniť iba voči osobe, ktorá je zaistená, zadržaná, eskortovaná a podobne. Aj keď je konštatované, že tieto preventívno-bezpečnostné prehliadky sa nevykonávajú, opak je však pravdou a vyplývajú z vyššie uvedených skutočností môžeme tvrdiť, že takýto služobný zákrok policajta je už od samého začiatku nezákonným zákrokom. Aj vyššie citovaná judikatúra Najvyššieho súdu SR poukazuje na fakt, že vykonanie služobného zákroku policajtovi nie je ponechané na jeho voľnej úvahe a zároveň musí existovať dôvodné podozrenie, ktoré musí byť do takej miery relevantné, že presvedčí aj objektívneho pozorovateľa a nevychádza len z nepodložených úvah a predpokladov policajta.

Záver

To, že niektoré úkony sú v praxi policajtov zaužívané a prakticky tieto úkony vykonávajú na dennom poriadku, ešte nemusí znamenať, že tieto úkony sú aj v súlade so zákonom. V prípade týchto postupov treba mať na pamäti zásah do základných ľudských práv a slobôd a zároveň je nevyhnutné rešpektovať príslušné právne predpisy.

Na základe vyššie uvedených rozhodnutí súdov môžeme konštatovať, že zaužívaná praktika ako je „preventívno-bezpečnostná prehliadka“ je výmyslom policajnej praxe, ktorý v príslušných právnych predpisoch nemá oporu. V prípade takéhoto konania policajtmi je potrebné brať do úvahy, že takýmto úkonom resp. nezákonným služobným zákrokom zasahujú policajti do základných práv a slobôd jednotlivcov.

Cieľom tohto článku nie je dehonestovať či znevažovať prácu policajtov. Cieľom je poukázať na tieto „inštitúty“ a ich možnú nezákonnosť resp. konanie nad rámec oprávnení policajtov. Policajný zbor Slovenskej republiky je orgánom verejnej moci, o tom niet pochyb. Ako orgán verejnej moci má aj polícia konať v zmysle čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky t. j. má konať len na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

Nie je ponechané na voľnej úvahe policajta či môže alebo nemusí vykonať služobný zákrok. Zákomom má policajt jasne stanovený postup a má definované svoje oprávnenia. Keďže je policajt orgánom verejnej moci, nemal by konať v medziach zákona len formálne a nemalo by dochádzať zo strany polície k takým služobným zákrokom, ktoré sú síce výkonom práva, ale takýto výkon práva je chybný resp.

nezákonný. V prípade výkonu služobnej činnosti ako je „bežná cestná kontrola“ je potrebné dbať na to, aby nedochádzalo k neprimeranému zásahu do práv jednotlivcov a výkon takejto činnosti sa realizoval v nevyhnutnej miere na dosiahnutie účelu.

Použité informačné zdroje

BAĎO, T. K problematike bezpečnostných prehliadok. Dostupné online: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a671-k-problematike-bezpecnostnych-prehliadok>

HAŠANOVÁ, J., ŠIMONOVÁ, J., MARCZYOVÁ, K., MEDELSKÝ, J., PIVÁČEK, M. Policajné právo a policajná správa. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2020. 356 s. ISBN 978-80-7380-801-3.

List MV SR č. PPZ-OPP1-2023/015111-002 zo dňa 23.1.2023

LOFFLER, B., PEŤOVSKÝ, M. Prípustnosť zásahu do základných ľudských práv a slobôd represívnou metódou policajnej poriadkovej činnosti. Dostupné online: https://bezpecnostni-sborny.wbs.cz/clanky/2-2017/pripustnost_zasahu_do_zakladnych_udskych_prav_a_slob_d.pdf

MARR, S. Najčastejšie pochybenia policajtov v kontexte drogovej trestnej činnosti a aktuálne problémy aplikačnej praxe; Justičná revue, 74, 2022, č. 6-7, s. 796 – 808

Nariadenie Prezídia Policajného zboru o vykonávaní dohľadu nad bezpečnosťou a plynulosťou cestnej premávky, v konaní o dopravných nehodách a dopravno-inžinierskej činnosti vydaného dňa 31. mája 2018 v znení neskorších predpisov

Nález Ústavného súdu SR č. k. III. ÚS 561/2021

PEŤOVSKÝ, M., ODLEROVÁ, M., ŠKRINÁR, T. Zákon o Policajnom zbore. Aplikačná prax. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. 2018. 354 s. ISBN 978-80-7380-682-8.

PEŤOVSKÝ, M., ŠIMONOVÁ, J. Výber a taktika použitia vybraných donucovacích prostriedkov pri služobnom zákroku v kriminálnom prostredí. Dostupné online: https://www.akademiapz.sk/sites/default/files/PTP/3-2020/006%20PE%C5%A4OVSK%C3%9D%2C%20C5%A0IMONOV%C3%81%20V%C3%BDber%20a%20taktika%20pou%C5%BEitia%20vybran%C3%BDch%20donucovac%C3%ADch%20prostriedkov%20pri%20slu%C5%BEobnom%20z%C3%A1kroku%20v%20krimin%C3%A1lnom%20prostred%C3%AD_E DITED.pdf

RUŽAROVSKÝ, M. Cestná kontrola – podmienky a rozsah jej výkonu. Dostupné online: <https://www.najpravo.sk/clanky/cestna-kontrola-podmienky-a-rozsah-jej-vykonu.html>

RUŽAROVSKÝ, M. Prehliadka dopravného prostriedku. Dostupné online: <https://www.najpravo.sk/rady-a-vzory/rady-pre-kazdeho/p/prehliadka-dopravneho-prostriedku.html>

Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva Fox, Campbell a Hartley proti Veľkej Británii z roku 1990

Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva Saunders proti Veľkej Británii z roku 1996

Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva Heaney a McGuinness proti Írsku z roku 2000

Rozhodnutie Generálnej prokuratúry SR sp. zn. IV Pz 127/11

Rozhodnutie Najvyššieho správneho súdu ČR sp. zn. 7 As 83/2010

Rozhodnutie Najvyššieho správneho súdu ČR sp. zn. 7 As 102/2010

Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3 Toš 7/2008

Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5 To 21/2010

Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1 Tdo 13/2011

Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4 Tdo 92/2016

Usmernenie č. PPZ-UKP-OVK-1102-004/2012

Zák. č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov

Zák. č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov

Zák. č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

Zák. č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov

Zák. č. 8/2009 Z. z. o cestnej premávke v znení neskorších predpisov

Poznámky pod čiarou

[1] LOFFLER, B., PEŤOVSKÝ, M. Prípustnosť zásahu do základných ľudských práv a slobôd represívnou metódou policajnej poriadkovej činnosti. Dostupné online: https://bezpecnostni-sbory.wbs.cz/clanky/2-2017/pripustnost_zasahu_do_zakladnych___udskych_prav_a_slob__d.pdf [cit. 05-09-2023].

[2] PEŤOVSKÝ, M., ŠIMONOVÁ, J. Výber a taktika použitia vybraných donucovacích prostriedkov pri služobnom zákroku v kriminálnom prostredí. Dostupné online: https://www.akademiapz.sk/sites/default/files/PTP/3-2020/006%20PE%C5%A4OVSK%C3%9D%2C%20C5%A0IMONOV%C3%81%20V%C3%BDber%20a%20taktika%20pou%C5%BEitia%20vybran%C3%BDch%20donucovac%C3%ADch%20prostriedkov%20pri%20slu%C5%BEobnom%20z%C3%A1kroku%20v%20krimin%C3%A1lnom%20prostred%C3%AD_E_DITED.pdf [cit. 05-09-2023].

[3] PEŤOVSKÝ, M., ODLEROVÁ, M., ŠKRINÁR, T. Zákon o Policajnom zbore. Aplikačná prax. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. 2018. s.44-49.

[4] HAŠANOVÁ, J., ŠIMONOVÁ, J., MARCZYOVÁ, K., MEDELSKÝ, J., PIVÁČEK, M. Policajné právo a policajná správa. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2020. s.91-98.

[5] MARR, S.: Najčastejšie pochybenia policajtov v kontexte drogovej trestnej činnosti a aktuálne problémy aplikačnej praxe; Justičná revue, 74, 2022, č. 6-7, s. 799.

[6] RUŽAROVSKÝ, M. Prehliadka dopravného prostriedku. Dostupné online: <https://www.najpravo.sk/rady-a-vzory/rady-pre-kazdeho/p/prehliadka-dopravneho-prostriedku.html> [cit. 01-24-2023].

[7] Vid' napr. články: RUŽAROVSKÝ, M.: Cestná kontrola – podmienky a rozsah jej výkonu. Dostupné online: <https://www.najpravo.sk/clanky/cestna-kontrola-podmienky-a-rozsah-jej-vykonu.html> alebo MARR, S.: Najčastejšie pochybenia policajtov v kontexte drogovej trestnej činnosti a aktuálne problémy aplikačnej praxe; Justičná revue, 74, 2022, č. 6-7. – obidvaja vymedzujú bežnú cestnú kontrolu ako služobný zákrok a nie služobnú činnosť

[8] Vid' napr. rozhodnutia II. ÚS 283/2017, III. ÚS 295/2017, IV. ÚS 92/2012, I. ÚS 351/2010, I. ÚS 306/2010.

[9] BAĎO, T. K problematike bezpečnostných prehliadok. Dostupné online: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a671-k-problematike-bezpecnostnych-prehliadok> [cit. 01-25-2023].